

Ballad / Lapualaisballadi

1969. Tuotanto: Sandrew Film & Teater AB. Ohjaus, käsikirjoitus, leikkaus ja lavastus: Gösta Ågren. Kuvaus: Per Åke Dahlberg. Äänitys: Pekka Lampela. Näyttelijät: Stig Torstensson (Leo, toimittaja), Vivian Gude (Elisabeth, Leon vaimo, viulisti), Lennart Snickars (Eriksson, vanha sosialisti), Stefan Ekman (Stålmalm, ent. Israelsson), Jarl Lindblad (mustapaitojen johtaja), Eric Nyström (mustapaitoihin liittynyt talonpoika), Palle Budtz (herran hännystelijä valokuviissa), Ernfrid Rönnholm (vihaava mustapaita), Erik Ågren (teloitettu mies), Gösta Ågren (tuomiorovasti Exekutius 1600-luvulta), Elisabet Gustavsson (raskaana oleva nainen, talonpojan tytär), Maritta Rönnholm (Leon äiti). Ensi-ilta: 2.3.1969 Vaasa (Rio). Pituus/kesto: 2215 m / 81 min. Esitysformaatti: filmi 35 mm.

Suomenkielinen tekstitys.

UUDESSAKAARLEPYSSÄ VUONNA 1936 syntynyt Gösta Ågren on suomenruotsalaisen kulttuurielämän pitkän linjan vaikuttajia. Hänellä on monipuolinen ura runoilijana ja kirjailijana, elokuvantekijänä ja tutkijana sekä Suomessa että Ruotsissa. Esikoisrunokokoelmansa *Kraft och tanke* hän julkaisi jo vuonna 1955, 19-vuotiaana. Seuraavana vuonna valmistui romaani *Jordlös bonde*.

Sittemmin Ågren opiskeli elokuva-alaa Tukholmassa Svenska Filminstitutetin elokuvakoulussa 1964–1966 ja myöhemmin vielä kirjallisuustiedettä Tukholman yliopistossa, jossa hän väitteli filosofian tohtoriksi vuonna 1971. Kirjailijana Ågrenillä on poikkeuksellisen mittava tuotanto, lähes 50 teosta, ja hänet muistetaan muun muassa *Jär*-trilogiastaan (1988–1992), jonka ensimmäisestä osasta hän sai Finlandia-palkinnon vuonna 1988.

Gösta Ågrenin ainoa pitkä näytelmäelokuva oli vuonna 1968 valmistunut *Ballad*, suomenkieliseltä nimeltään *Lapualaisballadi*, jossa Ågren käsitteli synnyinseutunsa, ruotsinkielisen Pohjanmaan elämää ja historiaa. Tätä ennen, opiskellessaan elokuvakoulussa, Ågren oli jo ohjannut neljä lyhytelokuvaa, *Morgon* (1964), *Påsk* (1965), *Höst* (1966) ja *Tillgripa våld* (1966), joista viimeinen perustui Thorsten Jonssonin kertomukseen *Vinterstycke*. Lyhytelokuvista *Tillgripa våld* herätti positiivista huomiota ja toimi käyntikorttina pitkän elokuvan ohjaamiseen.

Ballad perustui Gösta Ågrenin veljen Leo Ågrenin romaaniin, joka oli ilmestynyt jo vuonna 1962. Kun elokuvan tekeminen oli päässyt vauhtiin, Gösta Ågren totesi *Vasabladet*-lehdelle toukokuussa 1968, että romaanin lukeminen oli ollut hänelle filmaattinen kokemus jo silloin, kun hän oli

sen ensi kertaa lukenut: ”Nopeaa leikkausta, takautumia, siirtymiä, yksinkertaisia kuvia, voimakkaita kontrasteja...” Ågren kirjoitti käsikirjoituksen Tukholmassa opintojensa lomassa ja näytti sitä elokuva-yhtiö Sandrewsin tuotantojohtajalle Gösta Lindgrenille, joka kehotti hakemaan tukea Svenska Filminstitutetista.

Kun rahoitus vihdoin järjestyi, kuvaukset käynnistyivät Pohjanmaalla huhtikuussa 1968 ja jatkuivat kesäkuuhun asti. Pohjanmaa kuvauspaikkana oli olennainen, sillä tarina käsitteli Lapuanliikkeen nousua 1930-luvulla. Tuloksena oli kanta-aottava kuvaus poliittisesta väkivallasta ja siitä, mitä lopulta tapahtuu, kun sanan säilän sijasta tartutaan miekkaan.

Ballad sai ensi-iltansa Tukholmassa marraskuussa 1968, mutta menestys jäi heikoksi. Suomessa elokuvan ensi-ilta oli Vaasassa maaliskuussa 1969, mutta laajempaa teatterilevitystä se ei saanut.

Hannu Salmi

